

Mukaddime-3

Nureddin Yıldız'ın "Tıbbı Müslümanca Bakış" (3.) dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin rabbi Allah’a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Kaldığımız yerden devam ederken çok önemli bir noktayı vurgulamalıyız: Harama sebep olan şey de haramdır.

Bir şey neticede harama götürüyorsa ona haram uygulaması yapılır. Eğer harama götüren şeyleri sakıncasız algılasak bu, taşların bağlanıp köpeklerin salınmasına benzer. Şeytan için gerekli bütün ortamları oluşturup sonra da şeytandan korunmaya çalışmak gibi zor ve içinden çıkılmaz hâle gelmek gibi.

Bu nedenle İslam şeriatı olarak iman ettiğimiz değerlerimiz, sözelimi insan öldürmeyi haram olarak koyduğu gibi iğne yapmayı haram kabul etmez; ancak insan ölümüne yol açacak zehirli bir iğne yapmak haramdır. Aslında o insan öldürmek değil ama diyelim ki beş yıl içinde kansere sebep oluyor; öyleyse o iğneyi kullanamıyorsun.

Buna şöyle bir örnek verebiliriz: Herhangi bir cihaz, ultrason cihazı diyelim, insanın sağlığına kavuşması için kullanılan, yanlış ihtimali azaltan bir cihaz. Hastalıkların geneli hesap edilerek değerlendirildiğinde bundan yüzde yetmişlik bir istifade oluyor diyelim. Yarın bilimsel bir araştırma sonucu, sözelimi, ultrasonla muayene olanların kanserden ölecekleri söylense ve ispat edilse, şeriat; insanın istifadesinin yüzde yetmiş ama kanser olma riski yüzde yetmiş beş olması hâlinde ultrasonla muayeneyi haram eder.

Aslında cihazın bir şeyi yok ve onunla görüntü alınınca da hemen ölmüyor. Ama şeriatın ruhu, harama götüren şeyin de haram olduğudur.

Haramları ve helalleri konuşurken bir başka mesele, bu iki kavram arasında bir tampon bölgemiz olduğudur: Şüpheli. Bu nedir? Dinin haram dediği ölçülerin tam oluşmadığı ama helal ölçülerinin de bir türlü yerini bulmadığı orta kavram. Basit bir örnek olarak; sigara haram mıdır helal midir yoksa şüpheli mi?

Eğer “bir sigara içicisi, günde bir paket tüketimden hiçbir sakınca görmez” derse tıp, din olarak alkol ya da domuz yağı gibi bir şeyin varlığını sorgularız sigarada. O da yoksa sigara helal olur. Sigara helal midir haram mıdır diye cevap ararken tıbbın raporu “günde şu kadar sigara içen biri neticede gırtlak kanseri olur, ciğeri çürür...” dediği an sigara haramdır. Şu anda sigara böyle midir? Böyle olduğunu doktorlar söylüyorlar. Zaten paketin üzerinde “bu zararlıdır, ananı ağlatır, canavardır” yazıyor.

Diyelim ki tıbbın bir kısmı, sigaranın öldürücü olduğunu ama diğer bir kısmının da stres için çok faydalı olduğunu söylüyor ve yeşil reçeteye ilaç satıldığı gibi psikiyatri hastalarına da sigarayı yeşil reçeteye satabileceklerini savunuyor. Böyle olursa tıptan gelen raporlar çelişmiş olur ve haram diyebilmek için net

veri gerekir. Eğer sigara, alkol ve domuz gibiye sorun yok şeriat açısından; net. Ama öyle değilse şüpheli oluyor ve Allah'tan korkulduğu kadar uzak durulması gerekiyor.

Örneği çaya da uygulayabiliriz. Rahat bir şekilde söylenebilir ki çay helaldir. Çünkü yeşil bir bitkidir ve helal dışında kalmasını gerektirecek ayrıcalık ve farklılığı yoktur. Ama mesela tıp, eğer astım hastaları için çayın astımı ikiye katlama sebebi olduğunu söylerse bu harama dönüşür o şahıs için.

Tüp bebek uygulaması, bir aylık bebeğin tedavisi gibi bir tedavi sistemidir. Tıbbın yalnızca rahimden çıkmış, bebek olmuşlara müdahale ettiği zamanlarda bebekleri tedavi ediyordu doktorlar. Allah lütfetti ve tıp ilerledi, rahimdeki bebeğe de müdahale etmeye başladı. Biraz daha ilerledi ve daha bebek rahime gelmeden müdahale etme kudretini buldu tıp.

Hâlâ tedavi tedavidir. Altı aylık bir bebek öksürdüğünde annesi doktora götürüyor. Çünkü bu bir canlı ve hastalandığında doktora götürülür. Bebek rahimdeyken, altı aylıkken sıkıntı olduğunda ona müdahale edebilir miyiz, edebiliyor muyuz? Elbette. Çünkü bu bebek doğduktan sonra altı aylıkken hasta olursa müdahale ettiğimiz gibi ana rahminde altı aylıkken de müdahale edip başarılı olma kapasitemiz söz konusuysa tabii ki yine tedavi mümkündür.

Tüp bebeğin haramlık-helallığında başka bir sıkıntı söz konusu. Türkiye’de tüp bebek yapılıyor. Kanunlar ciddi bir şekilde müdahil oluyorlar, vatandaş izliyor. Yani bir mutmainlik var mı diye incelediğimizde, kalbimize sıkıntı verecek bir fesatlık yok gözüküyor, helallik standartlarının aşılmadığına dair. Bu durumda bir aile, tüp bebek için sözgelimi Hindistan’a gidiyor diyelim –Kıbrıs deyip midenizi bulandırmayayım. Sadece yolculuğun bilet parası bile buradaki masraf kadarken bu ailenin o tedavi için Hindistan’a niye gittiğini sorsak, tatmin edici bir cevap almamız lazım.

Hindistan’da bunun bankası varmış da değiş tokuş yapılacakmış... İşte burada müminin kalbinin çarpacağı bir şüphe girer devreye. Biz şüphenin devreye girdiği yerde ibrenin daima haramı gösterdiğini anlarız ama haram demeye de çekiniriz. Çünkü haram, batakılık ve cehennem demektir. Burada ne yapılabilir: Ya şüphe iyice giderilecek ya da şüpheli iş yapılmayacak.

Bu örnek, bugünkü dünya şartlarında en yakın şüpheli örneklerinden biri. Ama fıkıh kitaplarında, tıbbın dışındaki alanlar açısından bakıldığında daha farklı örnekler görülebilir.

Tüp bebek üzerinden bir örnek verdik. Başka bir örnek de aşı üzerinden verelim.

Türkiye gibi ülkeler henüz aşı üretemiyorlar. Hatta bir çeşit salgın ihtimali oldu da ağaç ithal edilir gibi aşı alındı dışarıdan. Yani acil bir durumda bile aşı üretebilme kabiliyetinde değil Türkiye. Sebepleri siyasî ve bizim girmemizi gerektirmiyor; ama konu hassas.

Yıllardan beri özellikle Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler’in de dayatma ve yönlendirmesiyle bütün dünya çocuklarına aşı mecburiyeti getiriyor. Türkiye gibi ülkeler de bu aşıları kanunla tatbik ediyorlar çocuk üzerinde. Yani anne-babaya, “istersen yaparım” demiyor, “getireceksin” diyor. Ve koca sağlık bakanlığı, bu aşının içeriğini açıklayabilir misin, sorusuna cevap veremiyor. Laboratuvarda bakamıyorlar. Gerçi bakmıyorlar mı bakamıyorlar mı, orasını bilemiyorum. Ama sorduğumuzda verilen cevap, bakılamadığıdır.

Küçük bir dipnot açalım: İkinci Dünya Savaşı ya da Amerika'nın Kamboçya macerasından beri biyolojik savaş diye bir savaştan söz edilir. Amerika'nın üzerine atılır genellikle ama kim bilir İngiltere'den ya da dikkat çekmeyen İsviçre'den yürütülür. Bunu biz, dünya insanının genleriyle oynayıp bir süre sonra nüfusun azalması ve petrol masraflarının düşmesi için yaptıklarını da zannederiz, kâfirden bu da beklenir. Çiçek aşısını a-b-c versiyonlarıyla ürettikten sonra kendilerinde a formülünü, bilhassa Müslüman ülkelere ise b versiyonunu gönderdikleri ve çocukları olmayacak kısır insanlar yetiştirmek için aşıya küçük bir müdahale yapmış olamazlar mı...

Yaptıkları savaşı ve kullandıkları taktiklere baktığımızda, yapmazlar, diyemiyoruz. Ürettikleri bombaları tehlikeli görüp de ürettikleri aşıları tehlikeli görmezsek basiretsiz Müslüman oluruz biz. Bu adam bombayla öldürmekte sakınca görmüyor da -üstelik parasını senden aldığı- bir aşıyla öldürmekte niye sakınca görsün? Kanserin son elli senede aşırı yayılmış ve her sene birkaç hastalığın literatüre girmiş olması gibi, bazı cevabı verilemez sorular da bu aşıardan doğuyor olabilir. Çünkü doğum önleme haplarını ücretsiz dağıtan kimseler bunlar, her şeytanlık beklenebilir.

Analizi yapıldığında bu aşıların, yirmi sene sonra insanlarda psikiyatrik bir hastalığa yol açtığı, bu aşıyı vurulan çocuğun şizofreni olma ihtimalinin yüzde otuza çıktığı tespitlerinin imkânı yok elimizde. Madem böyle bir imkânımız yok, çocuklarımıza bu aşıları vurdurmamalıyız diyebilir miyiz? Bu aşıların haram olduğuna dair bir belgemiz var mı? Yok. Peki helal olduğuna dair? Helal ama... Bu sefer 'ama' geliyor ve bu durumun net karşılığı şüphe oluyor.

Müslüman olarak çocuğuma aşı yaptırmayayım, desem belki akla göre uygun bir şey yapmış olurum ama yarın çocuğum felç olduğunda, doktor da felcin nedenini o aşının yokluğuna bağlarsa vicdanım öldürür beni o zaman ve Allah katında da mesul olma ihtimalim var. Demek ki Müslüman olarak, aşağı tükürsen sakal yukarı tükürsen bıyık, gibi bir durumda kalabilirim.

Ama bir gün sağlık bakanlığı çıkıp "bu aşıyı vurduranlarda kısırlık riski daha fazla" derse, o aşı bizim içi harama dönüşür ve onu vuran doktor-hemşire... herkes vebale girer.

Müslümanlar eğer senelerden beri bu problemleri yaşıyorlarsa ve sizler de genç doktorlar olarak günün birinde bu işlere müdahale edecek y/etkin bir makama geldiğinizde bu meseleyle ilgilenmezseniz gelecek kuşakların vebalini taşırsınız.

Haram ve helallerle ilgili konuşurken karşımıza çıkacak başka bir başlık, ruhsat kelimesidir. Ruhsat, haram için alınmış izin, demektir kabaca; alkolün kullanılabilmesi gibi. Uyuşturucu niteliği olan alkolü kullanmak haramdır ama doktor, alternatifini bulamadığı zaman alkolü kullanır. Haram kalkmaz, harama ruhsat alınmış olunur.

Ruhsat kelimesi karşımıza çıktığında sizin anlayacağınız, Müslüman'ın aslında yasak olan bir şeyi yapmak için geçici izin almasıdır. Bu birçok alanda çıkacak karşımıza. En basiti, doktor-hasta ilişkisindedir ve bu aynı zamanda dinimizin en yoğun kullandığı ruhsatlardandır. Gerek hastanın gerek doktorun kadın-erkek olması, yani karşı cinsle olan münasebet, sokaktayken olduğu gibi haramken tedavi sürecinde -helalleşmez- ruhsata girer.

On sekiz yaşında genç bir kızın, bir hastanede tedavinin bütün çeşitlerini görmesi ve bunların hepsini bir erkek doktordan görmesi, alternatifin tükendiği yerde caizdir. Ancak helal kelimesini kullanmadan caiz diyoruz buna. Veya bunun aksi durumda, bir delikanlının bayan doktordan tedavi görmesi. Bu durumlar muayene seviyesinde olduğunda en düşüğüdür, jinekolojik bir sıkıntıda da söz konusu olabilir. Elbette genç ve ihtiyarın bir farkı yok, daha net olması için gençler üzerinden söylüyoruz.

Ama ruhsat da elbette sınırsız değildir. Mesela erkek psikiyatr, tedavinin sonunda bayan danışanına çay içme teklifi yaparsa burada, alanı ve zamanı bitmiş bir ruhsatın kullanımı söz konusudur. Ruhsat ömür boyu değil. Bir psikiyatra verilen ruhsat, karşılıklı oturma ve karşısındakinin sıkıntısını anlamadır. Veya sözgelimi, bir tespiti yapabilmek için danışanını uygun adım yürütmesidir.

Ruhsat, doktorun ibadeti için de kullanılabilir. Hastaların yoğunluğu sebebiyle bir doktorun, namazın sünnetlerini atlayıp direkt farzları kılmasına ruhsat verilebilir. Büyük bir hastanenin yoğun bakımındaki bir hemşire şöyle bir soru sormuştu: Bölümünde, hele nöbetçi olduğu zamanlarda, o üniteyi terk etmesi hayati bir tehlike anlamına geliyordu. Cihazlar sürekli kontrol edilmeliymiş. Dolayısıyla namaz kılmak için uygun yer var; ancak o yere gitmesi, hastaların hayatıyla ilgili bir konu.

Arkadaşlarından birine rica ettiği zamanlarda işi kolay; ama bilhassa akşam namazları için bu imkânı olmuyormuş. Bazen kabin şeklindeki perde ardında kılıyormuş ama bazen de hastaların önünde olmaktan kaçamadığı zamanlarda ima ile kılıyormuş namazını. İma ne: Yalnızca baş hareketleriyle namaz.

Bu hemşire hanım kendine öyle bir ruhsat kapısı açmış ki, bir müftüye gitseymiş bu fetva için, aylarca kitap karıştırtmış. Neden böyle yaptığını sorduğumda, cevabı çok hoşuma gitmişti: Namazsızlığı üzerime alamadım, ima ile de olsa kılmayı düşündüm.

Bu çok güzel bir ruhsat örneğidir. Tıp da bu ruhsatların kullanıldığı yerdir zaten.

Doktor ya da hasta, gerek olmadığı hâlde yoğun olarak ruhsat kullanımı yapıyorsa; mesela bayan hasta, bayan doktor da bulunduğu hâlde erkek dışıye gidiyorsa ve aynı uzmanlık düzeyindeki bayanı bırakıyorsa ruhsat başlığını suistimal ediyor demektir. İslam, iman dinidir ve iman da herkesin kalbinde farklı ağırlıktadır. Hiç iman etmeyene karışmadığımız gibi imanı onu, dinini civıtmaya götürecek birine de karışmayız.

Ruhsatı kullanmamak da suçtur. Bir kadın, beni erkek doktor muayene etmesin, diyerek muayene olmasa ve bu yüzden ölse vebale girer. Ruhsat kullanmadan, normal şartlarda yerine getirmek mümkünken keyfi olarak ruhsat kullanılırsa buna da diyecek bir şey yok. İmanı olduğu hâlde yüreğindeki zayıflıktan kaynaklanır bu.

وَصَلَّى اللّٰهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.